

ԱՐՈՒԵՍԻ ԷԶԵՐ

Այս բնականոր տնտեսական տակ, պիտի հրա-
տարակենք «Անահիտ» մէջ չարք մը յօդուած-
ներ, թարգմանական կամ ինքնագիր, Գեղար-
ուեստի մեծ յրջաններուն եւ մեծ գործերուն
լրաց, Այդ յօդուածները պիտի ըլլան յաճախ
ամբողջական ուսումնասիրութիւնները դպրո-
ցի մը, յրջանի մը կամ արուեստագէտի մը
վրայ, մերթ լուր վերլուծութեամբ գործի մը՝ ինքն
իր մէջ նկատուած ։ Յօդուածներուն պիտի լն-
կերանուն արուեստի հրաշակերտներու լուսա-
նըկաբներ կամ փորձաբանկարներ, Այս բա-
ժինը, որ «Անահիտ» ծրագրին զխառը
կէտերէն մէկը կը կազմէ եւ զոր շատ անբաւա-
կան կերպով իրագործեցինք մինչեւ ցարդ,
այսուհետեւ շարունակաբար իր տեղը պիտի ու-
նենայ այս թերթին մէջ ։

Մեր նպատակը պիտի ըլլայ, ոչ թէ հրապու-
րել նկարներու արարքն փայլով մեր ըն-
թեցողներն զգացնել, այլ նպատակը՝ մեր
մեր միջոցներուն ներածին չափ՝ մեր հասա-
րակութեան զեղարուեստական ճաշակին զար-
գացմանը ։ Գեղեցկապիտական դասերու շարք
մը պիտի ըլլայ ասիկա, եւ մարդկային ար-
ուեստին ամենէն մաքուր, ամենէն վեհ, ա-
մենէն յաւերժական արտայայտութիւններն են
որ պիտի ծանօթացնենք մեր ընթերցողնե-
րուն, համոզուած ըլլալով որ Գեղեցկութեան
տարածումը ժողովրդի մը հոգեկան զատիւ-
րակութեան ամենէն հզօր սատարներէն մին
կը կազմէ ։

Կը սկսինք Յունական արուեստէն, — Այս,
չարքին մէջ, ժամանակագրական կանոնաւո-
րութիւն մը պիտի չդնենք, զեղարուեստի
պատմութիւն մը չէ որ կը փորձենք, դարե-
րու մէջէն՝ Արուեստին կրած յաջորդական ձե-
ւափոխութիւնները չէ որ պիտի բացատրենք ։
Ատի խաշար գործ մըն է, եւ «ուրիշ» գործ մըն
է, զոր կը մագլթենք որ անէն մէկը առանձին
հատորի մը մէջ կատարէր, Հոս պիտի հրատա-
կենք ո՛ր եւ է ժամանակի եւ ո՛ր եւ է երկրի զը-
լուի գործողներու վերաբերողութիւններ, գա-
ղափար մը տալու համար մտղկային Արուեստին
պերագոյն արտագրութեանը մասին՝ մեր ըն-
թերցողներէն անմեց որ եւ իր պական թանգա-
րաններն այցելելու առիթ չեն ունեցած ։ Այդ

գործերը երբեմն պիտի առնենք արեւելեան ու
երբեմն արեւմտեան, մերթ հին, մերթ միջ-
նագրական եւ մերթ արդի արուեստէն ։ Յօդ-
ուածները որ պիտի չըջանակեն այդ նկար-
ները, պիտի ոգնեն մեր ընթերցողներուն բմ-
բընել այդ գործերուն ներքին արժէքն ու
նշանակութիւնը, ճանչնալ պայմաններն ու
միջավայրը որոնց մէջ արտադրուած են ա-
նոնք եւ գիտակցաբար ճաշակել անոնցմէ
իւրաքանչիւրին ուրոյն գեղեցկութիւնը ։

Յուններէն կը սկսինք, որովհետեւ միշտ ա-
նոնցմէ պէտք է սկսիլ՝ երբ մարդ գեղարուես-
տով կը զբաղի, որովհետեւ Յունները այն ցեղը
եղան որ բնութենէն յետոյ ամենէն աւելի
կենսք ու գեղեցկութիւն ստեղծեց իրենց ար-
ուեստը մարդկային հոգիին ամենէն պայծառ
ու ամենէն անթերի արտայայտութիւնն է եւ
դա՛ծ ։ Դիմաւորք Ասիային խորհրդաւոր ու
հրէշաւոր արուեստին ու նոր ժամանակներու
խառնաշփոթ ու տեղաշարժ կամ նրբամոլ
ու ծեծեղքող արուեստին միջեւ՝ անուիցը կը
ներկայանցնէ հաւասարակշռութիւնը հանդարտ
ու բեղմնաւոր Ուսման, բնականօրէն գեղեցիկ ու
վեհ՝ ինչպէս արեւը, կնոջ մարմին մը կամ
ծաղկազարդ ծառ մը ։

Յունական գործերու վերաբերողութիւննե-
րուն հետ պիտի հրաժարուանք թարգմանու-
թիւնը այն մէկ քանի հոյակապ էջերուն ու
րոնց մէջ Իբրոյիթ թէն փորձած է գիտակա-
նօրէն բացատրել հելլէն արուեստին կազմա-
կերպութիւնն ու զարգացումն պատճառները ։
Գեղեցկապիտական քննադատութեան մէջ պատ-
ճառաւորական մէթոդը կիրարկելով, թէն
ո եւ է գործ անխուսափելի եւ բնական արտա-
գորոյթը կը համարէր ցեղին, միջավայրին ու
ժամանակին երրեւակ ազդեցութեան ։ «Անգլի-
ական դրակահնութեան պատմութեան» ինչպէս
եւ Արուեստի փիլիսոփայութեան մէջ, բա-
ցատրելու համար Շէքսպիրի մը կամ թէնի-
սընի մը գործը կամ յունական արձանագոր-
ծութիւնը եւ կամ խալկական նկարչութիւնը,
թէն մատրամասնօրէն կը քննէ ուրոյն բնո-
րոյն թիւնները ցեղին, երկրին ու ժամանակին
որոնց մէջ երեւցած են այդ գործերը, եւ կը
նկարի մաթեմատիքական ճշգրտութեամբ մը ա-

արացուցանել թէ՛ տրուած ըլլալով չըջկայ
ազդեցութիւնները, Շէքսպիր մը, Փիղիաս մը
կամ Ռաֆայէլ մը ուրիշ բան չէին կրնար ար-
տադրել բայց, եթէ ինչ որ արտադրած են,
թէնի յայտ սխառէմը, որ ճիշդ է իր ընդհան-
րութեանը մէջ, պա-
կտա մը ու-
նի գործնե-
նըքննելու
ուրիշ քննա-
դատներ ի-
վեր հանած
են յաճախ,
այն է որ
թէնի գործի
մը ծնուցիչ
տարրերուն
մէջ բնաւ
հաշուի չէ
գրած ար-
տադրողան-
ձին ան-
հատական
խառնուած-
քը իր սխ-
առմովը,
անկարելի
է բացատ-
րել ժամա-
նակակից ար-
ուեստին
արտադրու-
թիւններէն
շատերը
տպագրու-
թեան գի-
տը, հազոր-
գակցու-
թեանց գի-
րացումը,
այլ եւ այլ
ցնդերու ի-
րարու հետ
ամենօրեայ
չիտման ու
իրարմէ մէջ

ՀԵՐՄԻՍ
(Ուրիշ գիտնական)

խառնամառնումը՝ այնպիսի պայմաններ ստեղ-
ծած են որոնց մէջ գեղեցկապետական արտա-
դրութիւնը կ'ըլլայ արդիւնք մը շատ աւելի
բազմաթիւ ու բարդ ազդեցութեանց, որոնց-
մէ միտութիւն մը, ամբողջութիւն մը ձեւացնող
գլխաւոր ուժը արտադրողին անձնական խառ-
նուածքն է, այսպէս, Էսկաբ Բօ չի կրնար
բացատրուիլ ամբարիկեան միջավայրովն ու ցե-
ղովը երեսնի, որոնց կը հակառէ ընդհա-

կառահի, ինչպէս եւ Ռուսոյի քնապաշտու-
թիւնը չի բացատրուիր ժԸ, դարուն արուես-
տակեալ միջավայրովը՝ որուն մէջ հակազդեցու-
թիւն մը կը ներկայացնէ իր գործը. այսպի-
սի մտքերը յաճախ իրենք իսկ են որ աւելի

կ'ազդեն շը-
ջակայ պայ-
մաններուն
վրայ քան
կ'ազդուին
անոնցմէ,
Բայց հին
քաղաքակր-
թութեանց
համար ուր
ամէն մէկ
ազդ իր աւան-
դութեանց,
իր ձգտումնե-
րուն եւ ճա-
շակներուն
մէջ կ'ամրա-
փակուէր եւ
ուր արուես-
տագէտը ա-
ւելի հաւա-
քական խե-
տին թարգ-
մանը կրնան
դիտարկել
քան ինչպէս
այժմ՝ ընդհ-
անրութեան
խեղճութիւն
ընդհատա-
ցումը, հաւա-
քական ճա-
շակը յեղա-
շարժում ճիշ-
մը, թէ-
նի սխառմը
պատշաճ է
զեղեցկապե-
տական ար-
տադրութիւ-
նները բա-
ցատրելու.

յուն սկան արուեստին մէջ մանաւանդ, գրեթէ
միշտ՝ ամբողջ ազգն է որ ինքզինքը կ'արտա-
յայտէ արձանադրութեան ինչպէս ողբերգու-
թեան, ճարտարապետութեան ինչպէս ճա-
տաանութեան մէջ. արուեստագէտին անձը
հաւաքական խեղճութիւն մը աւելի կամ քիչ
մը նուազ հզօր ու կատարեալ կերպով թարգ-
մաններուն մէջ կը յայտնուի. ա յն մէկ գա-
ղափարի, ամէն մէկ յղացումի համար, ազգը

ձևը մը, կաղապար մը երեւակայած է, եւ հարիւրաւոր յունական դործեր կը գտնենք այսօր՝ տարբեր ժամանակի եւ տարբեր հեղինակներու՝ որոնք շատ քիչ զանազանութիւններով հիմնական յղացումին մէջ գրեթէ բացարձակ նոյնութեամբ, եւ երբեմն ամբողջութեանը մէջ կէտ առ կէտ նմանութեամբ, կը վերարտադրեն այսինչ աստուածին, այսինչ հերոսին, այսինչ տաճարին, այսինչ տեսարանին պատկերացումը :

Այն հատուածը որուն թարգմանութիւնը կը հրատարակենք այս անգամ վերջին մասն է «Արուեստին փիլիսոփայութեան» երրորդ մասին Բ . գլխուն , որու մէջ թէն կը բա-

ցատրէ ժամանակաշրջանին ազդեցութիւնը յոյն արձանագործութեան վրայ : Ատկից առջի գլխուն մէջ թէն ցոյց տուած է ցեղին ժուժկալ, ճապուկ, հնարամիտ, առողջ ու վճիտ խառնուածքին, եւ երկրին ալիսարհազրահան, բնական, կլիմայական նրբութեան, յստակութեան ու բարեխառնութեան ներգործութիւնը այդ արուեստին վրայ : Իսկ յաջորդ գլխուն մէջ, — որու թարգմանութիւնը պիտի հրատարակենք մեր յառաջիկայ թիւերով, — թէն մատնանիչ կ'ընէ Ռունաց հանրային հաստատութեանց ազդեցութիւնը իրենց արուեստին վրայ :

Ա . 2

ԿԻԻԻ ԱՄԱՋՈՆԵՐՈՒ ԵՒ ՅՈՅՆԵՐՈՒ ՄԻՋԵԻ(*)

(չթարգմանաւ)

ՅՈՒՆԱԿԱՆ ԱՐՁԱՆԱԳՈՐԾՈՒԹԵՐՆԵՐ

— o o —

Ամէն չրջանի մէջ, մտայածին դործը իրական կեանքին ամփոփումն է եղած : Եթէ նոր ժամանակներու հոգին քննենք, անոր մէջ կը գտնենք այլալոյսներ, անկապակցութիւններ, հիւսնդութիւններ, եւ՝ կարելի է ըսել՝ ղղացման ու կարողութեանց ծայրայիշ աճումներ, որոնց անդրադարձութիւնն է իր արուեստը : — Միջին Կարուն, հոգեկան ու ներքին մարդուն չափազանց զարգացումը, վսեմ ու կաթողին երազին հետապնդումը, ցաւին պայտամունքը, մարմնէն պոզանքը, դերազդողութեան երեւակայութիւնն ու զգայնութիւնը մինչեւ սրբութեան տեսիլքն ու երկրպագութիւնը կը տանին Մանօթ եւ «նմանութեան» ու «փորձէթթօ» ներունը, Տանթէինն ու Բեզարաբայինը, ապիտուութեան ու տարփամոլ արքունիքներուն քրաքեալ փափկութիւններն ու վիթխարի չմարութիւնները : Ատոր հետեւանքով՝ նկարչութեան եւ քանդակագործութեան մէջ, անձերը տղեղ են կամ գեղեցկութիւնէ զուրկ, յաճախ անհամեմատական եւ անկենդան, գրեթէ միշտ վախժարած, ծիւրած, եւ պայտուած մտածումով մը որ իրենց աչքը ներկայ կ'անջնէ կ'անջատէ, սպառումին կամ յափշտակութեան

(*) Այս քիչէնքն տոնուած են La Gazette des Beau-Artsէն :